

เมื่อเดินทางไปไทใหญ่ ความเป็นชาติพันธุ์ที่ใกล้เคียง

When traveling to the Shan, the ethnicity is similar

¹พระก้องเกียรติ สุวadhanapano

¹Phra Kongkiat Suvaddhanapaño

¹วัดกระจิง กรุงเทพมหานคร

¹Wat Krajang, Bangkok

¹Corresponding Author's Email: kongsakonnakon@gmail.com

Received: August 26, 2025; Revised: May 18, 2026; Accepted: May 18, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอการเดินทางสู่พื้นที่ที่มีชาวไทใหญ่ตั้งถิ่นฐาน ซึ่งทำให้ได้สัมผัสถึงความใกล้ชิดระหว่างชาติพันธุ์ไทใหญ่กับสังคมไทย โดยจุดเด่นที่สังเกตได้ตั้งแต่แรกคือความสามารถในการสื่อสาร เนื่องจากภาษาไทใหญ่มีรากฐานอยู่ในตระกูลภาษาไท และมีความคล้ายคลึงกับภาษาคำเมืองของภาคเหนือ อีกทั้งชาวไทใหญ่มักตั้งชุมชนใกล้วัด เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญต่อโครงสร้างทางสังคมและค่านิยมของชุมชน

ในส่วนของการประเมินวิพากษ์ ผู้เขียนได้เสนอทฤษฎีเชิงสังเคราะห์ไว้ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) วัฒนธรรมภายใต้กรอบรัฐชาติสมัยใหม่ ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบอำนาจและการนิยามตัวตนของรัฐ โดยถูกกำกับผ่านโครงสร้างทางการเมืองและสังคม 2) ความแตกต่างของอัตลักษณ์ไทใหญ่ในรัฐฉานและไทใหญ่ในประเทศไทย เป็นผลผลิตของกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ภายใต้แนวคิด “พลเมืองหลัก” และ “กลุ่มชาติพันธุ์รอง” ทำให้อัตลักษณ์ถูกต่อรองและปรับเปลี่ยนตามบริบท 3) ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและชาติพันธุ์ในระดับโครงสร้างอำนาจทางสังคม สะท้อนบทบาทของพระพุทธศาสนาในฐานะกลไกที่ช่วยค้ำจุนอัตลักษณ์ ขณะเดียวกันก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบทางสังคม

คำสำคัญ: ไทใหญ่; ชาติพันธุ์; อัตลักษณ์

Abstract

This article aims to present an exploration of areas where the Shan (Tai Yai) people have settled, allowing for an experience of the close cultural affinity between the Shan ethnic group and Thai society. One of the first noticeable features is the ease of communication, as the Shan language belongs to the Tai language family and shares similarities with Northern Thai (Kham Mueang). In addition, the Shan people commonly establish their communities near temples, as temples serve as the spiritual and cultural centers of their society. Consequently, Buddhism plays a significant role in shaping the social structure and value system of the community.

Regarding the critical discussion, the author offers a synthesized viewpoint in three main aspects as follows: 1) Culture under the framework of the modern nation-state is incorporated into the organization of power and the definition of state identity, being regulated through political and social structures. 2) The differences in Shan identity between Shan State and Thailand are products of identity construction processes framed by the notions of “core citizens” and “ethnic minorities,” resulting in negotiated and context-dependent identities and 3) The relationship between religion and ethnicity at the level of social power structures reflects the role of Buddhism as a mechanism that sustains ethnic identity, while simultaneously functioning as an instrument for social organization and regulation.

Keywords: Shan; Ethnicity; Cultural Identity

บทนำ

เมื่อเอ่ยถึงคำว่า “ไท” หรือ “ไต” หลายคนคงคุ้นเคยและมีการตีความหมายแตกต่างกันไป อาทิ ไทใหญ่ ไทลื้อ หรือไทอาหม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความเป็นชาติพันธุ์ของกลุ่มไทนั้นสะท้อนออกมาในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นภาษา วัฒนธรรม หรือวิถีปฏิบัติที่สืบทอดกันมา ผู้เขียนได้เดินทางมายังเมืองท่าชีเหล็ก ซึ่งเป็นเมืองชายแดนที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกของประเทศพม่า ในเขตรัฐฉาน โดยมีจุดประสงค์เพื่อพักผ่อนหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจัดทำสารนิพนธ์เรียบร้อยแล้ว และอยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสอบป้องกันตามกำหนดการของมหาวิทยาลัย ด้วยความเป็นนักวิชาการด้านชาติพันธุ์วรรณา และความศรัทธาที่ผู้เขียนมีต่อ ศาสตราจารย์บรรจบ พันธุเมธา จึงก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ ผู้เขียนมักตั้งใจเสมอว่า หากมีโอกาสจะเดินทางไปยังถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ถึงอย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดด้านเวลาและสถานการณ์ ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปได้ทั่วถึงทั้งหมด ได้เพียงแค่สำรวจพื้นที่ชายแดนและบริเวณโดยรอบเท่านั้น ในการเดินทางครั้งนี้ ผู้เขียนออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดด้วยตนเอง พร้อมทั้งได้ประสานความร่วมมือจากเพื่อนและน้องสหธรรมิกในพื้นที่ใกล้เคียงที่คุ้นเคย เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ต้องขอกล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่า การเดินทางเพียงลำพังนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายเลย ผู้เขียนต้องมีความเข้มงวดในการรักษาวินัยของตนเองตลอดระยะเวลาที่เดินทาง ทั้งนี้ การที่บุคคลสามารถแสวงหาแนวทางในการแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการหรือความปรารถนาของตนเอง ควบคู่ไปกับการได้รับการยอมรับจากสังคม (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2553) ถือเป็นแนวทางที่ควรส่งเสริมและปฏิบัติอย่างยิ่ง

การเดินทางครั้งนี้เต็มไปด้วยประสบการณ์ที่หลากหลายเกินจะบรรยาย ผู้เขียนเองไม่สันตติ์เรื่องการเดินทางนัก อีกทั้งยังมีภาระงานติดตัว แต่ผู้เขียนก็ไม่เคยละทิ้งการเรียนรู้และการศึกษาด้วยตนเอง การได้ย่างถิ่นไทใหญ่ และสัมผัสทัศนวิสัยชายแดนพม่า แม้จะเป็นระยะเวลาอันสั้น แต่ก็สามารถเก็บเกี่ยวข้อมูลและถ่ายทอดออกมาได้อย่างลงตัว ผู้เขียนจึงมุ่งนำเสนอความเป็นชาติพันธุ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับชนชาติไทย ผ่านการเดินทางไปยังถิ่นไทใหญ่ เพื่อศึกษาความเป็นอาณานิคมและความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมต่อไป

ก่อนเดินทางสู่ด่าน

หลังจากโดยสารเครื่องบินออกจากท่าอากาศยานนานาชาติดอนเมืองมาถึงจังหวัดเชียงราย ผู้เขียนได้ประสานกับรุ่นพี่ซึ่งเคยศึกษาในมหาวิทยาลัยเครือข่ายเดียวกัน เพื่อเดินทางต่อไปพักค้างคืนที่วัดพระธาตุดอยเวา หรือที่รู้จักกันในนาม “สกายวอล์กเมืองเชียงราย” อันเป็นจุดเหนือสุดของแดนสยาม ด้วยความเหนื่อยล้าจากการเดินทางและการรอขึ้นเครื่องบินที่ท่าอากาศยานดอนเมือง เมื่อเดินทางมาถึงและได้เดินชมทิวทัศน์รอบวัดในยามค่ำคืนเสร็จสิ้น ผู้เขียนจึงเข้านอนด้วยความสงบ ท่ามกลางความอ่อนเพลียของร่างกาย

รุ่งขึ้นในเวลาประมาณ 07.30 น. สหธรรมิกจากวัดพระธาตุดอยเวาได้นำผู้เขียนไปฉันภัตตาหารเช้าพร้อมพาเดินเยี่ยมชมบริเวณรอบวัด เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัดที่ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งสร้างความประทับใจแก่ผู้เขียนเป็นอย่างยิ่ง ต่อจากนั้น เวลาประมาณ 09.00 น. ตามเวลาประเทศไทย ซึ่งเร็วกว่าประเทศพม่าราว 30 นาที ผู้เขียนได้เดินทางมุ่งหน้าสู่ด่านตรวจคนเข้าเมืองแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยทิศเหนือ ติดต่อกับ ประเทศสหภาพพม่า และประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว (ตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย, 2568) เพื่อดำเนินการสแกนลายนิ้วมือและขออนุมัติบัตรผ่านแดน สำหรับการเดินทางเข้าสู่เมืองท่าขี้เหล็ก ประเทศพม่า (ก่อนหน้านั้น ผู้เขียนลืมนำบัตรประจำตัวประชาชนติดตัวมาจากวัดพระธาตุดอยเวา ทำให้เกือบไม่สามารถผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองได้ โชคดีที่สหธรรมิกผู้คุ้นเคยได้ช่วยประสานให้คนนำบัตรขั้บรมาส่งทันเวลา ทำให้สามารถดำเนินการผ่านแดนได้ตามกำหนด

วัดพระเจ้ายะแซ่ง

จากนั้น เมื่อผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของด่านตรวจคนเข้าเมืองเรียบร้อยแล้ว ผู้เขียนจึงเข้าสู่เขตประเทศพม่า โดยได้รับความสะดวกจากการประสานงานของสหธรรมิก ซึ่งได้จัดเตรียมรถยนต์มารับระหว่างทาง เมื่อพบกันแล้ว รถคันดังกล่าวได้นำผู้เขียนเดินทางมุ่งหน้าสู่วัดพระเจ้ายะแซ่ง หรือที่ชาวพม่าเรียกกันว่า “วัดไทใหญ่” ซึ่งเป็นสถานที่ประดิษฐานพระมหาเมฆมนิจาลองอันศักดิ์สิทธิ์ วัดพระเจ้ายะแซ่งเป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมผสมผสานระหว่างมอญและพม่า โดยชาวพม่าเรียกวัดแห่งนี้ว่า ‘วัดไทใหญ่’ ตั้งอยู่ในเขตเมืองท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน จังหวัดเชียงตุง ประเทศพม่า ภายในพระอุโบสถมีพื้นที่กว้างขวาง และเมื่อมองเข้าไปด้านในจะเห็นองค์พระเจ้ายะแซ่งประดิษฐานอย่างสง่างาม ส่วนซุ้มทางเข้าด้านหน้ายังได้รับการตกแต่งอย่างวิจิตรตระการตา งดงามไม่แพ้พระอุโบสถภายในวัด (เที่ยวแล้ว เที่ยวอีก, 2568) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 “วัดพระเจ้าระแข่ง” หรือ “วัดไทใหญ่”

นับเป็นภาพสะท้อนแห่งความศรัทธาอย่างแรงกล้าของพุทธศาสนิกชนชาวไทใหญ่ที่มีต่อพระพุทธศาสนา บรรยากาศภายในวัดเป็นไปอย่างคึกคักและไม่ขาดสายจากผู้ที่เดินทางมาสักการะ โดยรอบวัดยังมีตลาดชุมชน หรือที่เรียกว่า “กาด” ซึ่งจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นเครื่องเทศ ผัก ผลไม้ รวมถึงของใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับผู้เขียนซึ่งคุ้นเคยกับวัฒนธรรมของชาวพม่าจากการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนนิสิตชาวพม่ามาในระดับหนึ่ง จึงไม่รู้สึกละแวกหรือต้องปรับตัวต่อบรรยากาศโดยรอบแต่อย่างใด หลังจากนั้น ผู้เขียนจึงเดินทางโดยรถยนต์ต่อไป เพื่อเตรียมตัวไปกราบนมัสการยังสถานที่สำคัญแห่งถัดไป

เจดีย์เขาดากองจำลอง

หลังจากนั้น ผู้เขียนได้เดินทางต่อไปยังจุดหมายถัดไปคือ เจดีย์เขาดากองจำลอง ตั้งอยู่ในเมืองท่าซี้เหล็ก ประเทศพม่า ห่างจากด่านชายแดนไทย-พม่าประมาณ 2 กิโลเมตร สร้างขึ้นเพื่อจำลองแบบมาจากมหาเจดีย์เขาดากององค์จริงในนครย่างกุ้ง องค์เจดีย์มีลักษณะงดงามและโดดเด่น เป็นที่เคารพสักการะของชาวพม่าและนักท่องเที่ยวผู้มีศรัทธา บริเวณโดยรอบเจดีย์มีรูปปั้นเทวดาประจำวันเกิด พร้อมจุดสำหรับสรงน้ำพระประจำวันเกิดเพื่อขอพร เสริมสิริมงคลแก่ชีวิต อีกทั้งยังมี พระเจ้าทันใจ ซึ่งเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้คนมากมาย ถือเป็นอีกหนึ่งจุดสำคัญที่ผู้แสวงบุญไม่ควรพลาดเมื่อเดินทางมายังท่าซี้เหล็ก (เที่ยวแล้ว เที่ยวอีก, 2568)

ผู้เขียนจะกล่าวอ้างถึงเจดีย์เขาดากององค์จริง ซึ่งเป็นเจดีย์ทองคำแห่งเมือง ดากอง หรือ เมืองตะเกิง ซึ่งเป็นชื่อเดิมของนครย่างกุ้ง เมืองสำคัญแห่งลุ่มแม่น้ำอิระวดี ที่ตั้งของ มหาเจดีย์เขาดากอง เจดีย์ทองคำคู่บ้านคู่เมืองของประเทศพม่า ซึ่งมีอายุมากกว่า 2,500 ปี และนับเป็นมหาเจดีย์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ด้วยความสูงถึง 326 ฟุต สร้างขึ้นโดยพระเจ้าโองกะลาปะเมื่อกว่าสองพันปีที่ผ่านมา องค์พระเจดีย์มีความวิจิตรตระการตา หุ้มด้วยทองคำหนักถึง 1,100 กิโลกรัม ยอดฉัตรประดับด้วยเพชร พลอย และอัญมณีล้ำค่าจำนวนมากกว่า 5,548 เม็ด รวมทั้งทับทิมเม็ดใหญ่ขนาดเท่าไข่ไก่ที่ประดับอยู่บนยอดสุดขององค์พระเจดีย์ บริเวณฐานของมหาเจดีย์เป็นลานกว้าง สามารถรองรับพุทธศาสนิกชนจำนวนมากที่เดินทางมาสักการะ ทางขึ้นทั้งสี่ทิศมีวิหารโถงที่สร้างด้วยเครื่องไม้ หลังคาทรงปราสาทปิดทองล่องชาดและประดับกระจกทั้งหลัง ภายในประดิษฐานพระประธานเพื่อให้ประชาชนได้กราบไหว้บูชา ชาวมอญและชาวพม่าถือว่าการกราบไหว้บูชาเจดีย์เขาดากองเป็นกิจกรรมที่ควรกระทำเป็นประจำ เพราะเชื่อว่าจะนำมาซึ่งบุญกุศล และเป็นหนทางสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ โศกภัย และความหมองมัวทั้งปวง (UNITHAI TRAVEL CO.LTD, 2562)

ชาวพม่าเรียกคำว่า “เจดีย์” ว่า “พยา” ซึ่งมีความหมายเทียบได้กับคำว่า “พระ” โดยถือว่าพุทธเจดีย์เป็นองค์แทนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พื้นที่โดยรอบองค์เจดีย์จึงไม่ได้ถือเป็นเขตพำนักของพระสงฆ์หรือแม่ชี แต่ถูกกำหนดให้เป็นเขตสำหรับการปฏิบัติบูชา เพื่อให้ชาวพุทธพม่าทั้งพระสงฆ์ แม่ชี โยคี และฆราวาส สามารถเข้ามาสวดมนต์ นั่งสมาธิ และขอพรได้อย่างเสรี การบูชาพุทธเจดีย์ของพม่าเรียกว่า “พยา-บแหวดอ” โดยคำว่า “พยา” หมายถึงพุทธเจดีย์ดังกล่าว, “บแหว” แปลว่า งาน หรือกิจกรรม ซึ่งตรงกับคำว่า “ปอย” ในภาษาคำ

เมือง ส่วนคำว่า “ดอ” เป็นปัจจัยพิเศษที่ใช้เติมท้ายคำนามเพื่เน้นย้ำถึงสิ่งที่ควรเตือน ครอบอภัยเน้นย้ำแบบไหน เช่น ประเทศชาติ กองทัพ หรือพระราชวัง เป็นต้น ชาวพม่านิยมกราบไหว้เจดีย์กันเป็นนิจ โดยเฉพาะ พระเจดีย์ชเวดากอง ในเมืองย่างกุ้ง ซึ่งถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สูงสุด เนื่องจากเชื่อว่าภายในบรรจุพระเศียรธาตุของพระพุทธเจ้าไว้ถึง 8 เส้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เดินทางไกล กลับจากต่างถิ่น หรือเพียงมาเยือนย่างกุ้ง ชาวพุทธพมามักไม่พลาดที่จะมาสักการะเจดีย์แห่งนี้เพื่อความเป็นสิริมงคล (วีรัช นิยมธรรม และ อรุณช นิยมธรรม, 2551) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เจดีย์ชเวดากองจำลอง

บรรดาพุทธศาสนิกชนที่เดินทางมายังสถานที่แห่งนี้ ต่างปฏิบัติตามธรรมเนียมของชาวท้องถิ่นด้วยความเคารพ โดยไม่มีการสวมรองเท้าเข้าไปในบริเวณวัด บางรายถึงกับถอดรองเท้าไว้บนรถก่อนเข้าพื้นที่ ซึ่งผู้เขียนเองก็ได้ปฏิบัติตามเช่นกัน เพราะ “เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม” นับเป็นการแสดงความเคารพต่อจารีตประเพณีของชุมชนท้องถิ่น ตลอดเส้นทางที่เดินผ่าน สามารถสังเกตเห็นได้ว่าญาติโยมและผู้คนทั่วไปต่างยกมือไหว้ถวายสักการะแด่พระภิกษุด้วยความนอบน้อม สะท้อนให้เห็นถึงจิตสำนึกในศรัทธาและความเคารพต่อพระสงฆ์ในสังคมพม่า

วัดพระหยกขาว

จากนั้น เนื่องจากสถานที่ถัดไปอยู่ไม่ไกลนัก ผู้เขียนจึงได้นั่งรถเดินทางต่อไปยังจุดหมายปลายทางถัดไป นั่นคือ วัดพระหยกขาว หรือชื่อภาษาอังกฤษว่า Union of Myanmar Township Dhammayon Tachileik เป็นวัดที่มีเอกลักษณ์ทางศิลปกรรมแบบพม่าอย่างเด่นชัด นอกจากจะเป็นสถานที่ประดิษฐาน พระหยกขาว อันเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้านและผู้มาเยือนแล้ว วัดแห่งนี้ยังมีอีกหนึ่งจุดเด่นที่น่าสนใจ คือ พระพุทธรูปสามมิติ ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือ เมื่อผู้ชมเคลื่อนไหวไปในทิศทางต่าง ๆ จะเห็นเหมือนองค์พระเคลื่อนตามสายตาไปตลอด ภายในวัดยังมี ภาพเขียนพุทธประวัติในแบบศิลปะพม่า ทั้งงดงามและทรงคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม เป็นอีกหนึ่งจุดหมายที่เหมาะสมแก่การสักการะ ทำบุญ และศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมพุทธศิลป์ของชาวเมียนมา (ไทยโพสท์, 2561) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 พระหยกขาว

วัดพระธาตุโป่งโล๊ะ ครูปาฬอสินธรรมวิเศษ

ต่อจากนั้น หลังจากพักผ่อนตามสมควรแก่เวลา ประสาเด็กหนุ่ม ผู้เขียนได้เดินทางต่อมายัง วัดพระธาตุโป่งโล๊ะ ซึ่งเป็นสถานที่พำนักของ ครูปาฬอสินธรรมวิเศษ เกจิอาจารย์ผู้เป็นที่เคารพนับถืออย่างยิ่งในหมู่ชาวไทยใหญ่ รวมถึงพุทธศาสนิกชนชาวไทยในพื้นที่โดยรอบจังหวัดเชียงราย โดยภูมิทัศน์โดยรอบนั้นเป็นภูเขา มีศาสนสถานจำลองมากมายเช่น พระธาตุ อินแขวน พุทธคยา เป็นต้น ผู้เขียนใช้เวลาอยู่ ณ สถานที่แห่งนี้ไม่นานนัก ประมาณ 20 นาที โดยบรรยากาศโดยรอบค่อนข้างเย็นสบาย อันเป็นผลมาจากทำเลที่ตั้งของวัดซึ่งอยู่บนเชิงเขา ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 วัดพระธาตุโป่งโล๊ะ

เมื่อเวลา 11.00 น. ตามเวลาท้องถิ่นของประเทศพม่า (เมียนมา) ซึ่งช้ากว่าเวลาประเทศไทยเล็กน้อย หลังจากข้ามเขตแดนเข้ามา เวลา ก็เปลี่ยนไปตามเส้นละติจูดพม่า พอติดกับช่วงเวลาฉันภัตตาหารเพล แม้ว่าผู้เขียนจะคุ้นเคยกับเพื่อนชาวพม่าและไทใหญ่มากพอสมควร แต่ในเรื่องอาหารการกินยังถือว่ายังไม่สันถัดนัก โดยเฉพาะอาหารรสจัดที่รับประทานได้ไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม มิตรต่างแดนก็ได้เตรียมภัตตาหารไว้ล่วงหน้า โดยคัดสรรเมนูที่คิดว่าผู้เขียนจะสามารถฉันได้ เช่น ผัดคะน้าหมูกรอบ และส้มตำ นอกจากนี้ ยังมีของกินพื้นบ้านวางขายทั่วไป อาทิ มันฝรั่งแผ่นทอดที่มีลักษณะคล้ายขนมขบเคี้ยวอย่าง “เลย์” ในบ้านเรา แต่ที่นี้ผลิตโดยชาวบ้านท้องถิ่น เป็นรสชาติที่เรียบง่ายแต่มีเสน่ห์ในแบบของพม่า (เมียนมา)

วัดแสงเมือง

หลังจากฉันภัตตาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้เขียนได้ตั้งใจเดินทางมายัง วัดแสงเมือง เพื่อกราบสักการะ และขอพรจาก พระรัตนมุณี หรือที่รู้จักกันในนาม หลวงปู่ครูบาแสงหล้า ซึ่งเป็นที่เคารพนับถืออย่างยิ่งในหมู่ชาวไทย ชาวไทใหญ่ และชาวพม่าด้วย ด้วยเหตุที่วิหารปิดในช่วงเวลานั้น จึงไม่สามารถเข้าสักการะภายในได้ ผู้เขียนจึงกราบนมัสการท่านด้วยความตั้งใจจากบริเวณด้านนอกพระวิหารแทน แม้จะไม่ได้เข้าไปภายใน แต่ก็ยังสัมผัสได้ถึงบรรยากาศแห่งศรัทธาและความสงบที่อบอวลอยู่ทั่วบริเวณ

ความเป็นชาติพันธุ์ที่ใกล้เคียง

นับตั้งแต่ผู้เขียนย่างเท้าเข้าสู่ต่างแดน ก็พบว่าผู้คนในพื้นที่ส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาไทยได้ เนื่องจากมีเชื้อสายไทใหญ่ดั้งเดิม แม้บางคนจะพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่ด้วยความคุ้นชินของผู้เขียนกับภาษาไทยซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับภาษาคำเมืองของภาคเหนือ จึงสามารถสื่อสารและเข้าใจเนื้อความได้อยู่บ้าง

อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม เมื่อวิถีประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อของชาวไทใหญ่เกิดการปรับเปลี่ยน ภายใต้มิติที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านนโยบายการท่องเที่ยว สังคม และเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ก็แปรเปลี่ยนไปในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน กระบวนการนี้เป็นการปรับตัวทางอัตลักษณ์ให้สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมภายนอก การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ใหม่ในฐานะส่วนหนึ่งของรัฐไทยผ่านประเพณีและพิธีกรรม ตลอดจนการผลิตซ้ำ การสร้างสรรค์ใหม่ หรือการฟื้นฟูทางประเพณี ล้วนมีเป้าหมายเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของตนเอง พร้อมทั้งกระตุ้นให้สังคมไทยตระหนักถึงคุณค่าและยอมรับการอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นการเรียกร้องสิทธิและความชอบธรรมให้แก่ชาติพันธุ์ของตนเอง (พรณิดา ชันธพัทธ์ และนันท์ชญา มหาจันทร์, 2558)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่มีวัฒนธรรมภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาไทใหญ่ถูกจัดอยู่ในตระกูลภาษาไท กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ภาษาไทใหญ่ที่ใช้พูดในรัฐฉานมีภาษาถิ่นย่อย 3 ภาษาถิ่น ได้แก่ ภาษาถิ่นฉานเหนือ อยู่ในเมืองลำเลี้ยว ภาษาถิ่นฉานใต้ อยู่ในเมืองตองจี และภาษาถิ่นฉานตะวันออก อยู่ในเมืองเชียงตุง นอกจากนี้ ภาษาไทใหญ่ในประเทศไทยยังมีสำเนียงถิ่นย่อยตามพื้นที่ เช่น แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ (ิตินันดา จินาจันทร์) ในด้านวิถีชีวิต ชาวไทใหญ่มักตั้งชุมชนใกล้วัด เพราะถือว่าวัดคือศูนย์รวมจิตใจ ชาวไทใหญ่ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา มีธรรมเนียมบวชเรียนในทุกครัวเรือน เพื่อศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ส่งผลให้ชาวไทใหญ่จำนวนมากสำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาเอก โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยสงฆ์ (วิทยา แก้วบริสุทธิ์ และรุจี ศรีสมบัติ, 2563)

พอสรุปได้ว่า ชาวไทใหญ่มีความใกล้ชิดกับสังคมไทย เนื่องจากภาษาและวัฒนธรรมสามารถสื่อสารและเข้าใจกันได้ง่าย ภาษาไทใหญ่จัดอยู่ในตระกูลไท-กะได กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ และมีภาษาถิ่นย่อยหลากหลายสำเนียง อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ผูกพันกับประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงจากนโยบาย การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ก็ปรับตัวให้สอดคล้อง

ตามบริบท การฟื้นฟูและการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมเป็นหนทางสะท้อนและยืนยันตัวตนของชาติพันธุ์ วิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่มักตั้งชุมชนใกล้วัด และยึดพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

วัดต้นก้อ แหล่งพักพิงยามคำคืน

เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจดังกล่าว ผู้เขียนจึงมุ่งหน้ากลับสู่ที่พัก โดยเลือกอาศัยพักพิงที่ วัดต้นก้อ ในเมืองท่าซี้เหล็กในยามคำคืน ทั้งนี้เป็นผลจากความคุ้นเคยของเพื่อนสหธรรมิก ซึ่งได้ช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกให้ตลอดการเดินทาง สังคมพม่าในภาพรวมมีความแตกต่างจากสังคมไทยโดยสิ้นเชิง ทั้งในด้านวิถีชีวิต การกินอยู่ และระบบวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากท่าซี้เหล็กเป็นพื้นที่ที่มีประชากรไทใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ความเป็นชาติพันธุ์ไทจึงยังคงสะท้อนอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้ผู้เขียนรู้สึกคุ้นเคยคล้ายคลึงกับชาวไทยในภาคเหนืออยู่บ้าง แต่ถึงกระนั้น ก็ยังมีบางแง่มุมที่สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมพม่าในฐานะผู้ปกครอง ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมที่น่าสังเกตและควรเรียนรู้ สำหรับราตรีนี้ วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ผู้เขียนจำเป็นต้องพักค้างคืนที่วัดแห่งนี้ เพื่อให้ร่างกายได้พักผ่อนอย่างเพียงพอ ก่อนออกเดินทางกลับในวันรุ่งขึ้น

แม้ว่าผู้เขียนจะยังไม่คุ้นชินกับรูปแบบการดำเนินชีวิตบางประการในพื้นที่แห่งนี้นัก แต่ก็จำเป็นต้องเปิดใจยอมรับและปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อม ด้วยเหตุที่ว่า ตนเองได้เดินทางมายังต่างบ้านต่างเมือง จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเรียนรู้และเคารพต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น

ตามที่ มนุญ ตนะวัฒนา (2539) กล่าวว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่สุดในบรรดาสัตว์ทั้งหลาย” เพราะมีความสามารถในการปรับตัวเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่รอดได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข ซึ่งกลไกของการรักษาชีวิตให้ปลอดภัยและมีความสุขนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 แนวทางหลัก ได้แก่

1. การปรับตัวโดยถือเอาปัญหาหรือความจริงเป็นเป้าหมาย คือ การรู้จักใช้ความพยายามของตนในการระงับ ยับยั้ง เปลี่ยนแปลง หรือเคลื่อนย้ายสถานการณ์ที่เป็นต้นเหตุของความคับข้องใจโดยตรง

2. กลไกการป้องกันตนเองเมื่อเผชิญกับความวิตกกังวล ซึ่งเป็นการทำให้ตนเองเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง โดยไม่สามารถตัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความคับข้องใจได้โดยตรง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาเรียนรู้ควบคู่มาพร้อมกับการปรับตัว โดยยึดเอาปัญหาหรือความจริงเป็นเป้าหมายหลักในการเผชิญสถานการณ์ อีกนัยหนึ่งก็คือ การใช้กลไกการป้องกันตนเองเมื่อเผชิญกับความวิตกกังวล ทั้งนี้ ผู้เขียนเองก็ได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวและเตรียมการรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นล่วงหน้า เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่นในบริบทแวดล้อมที่แตกต่างออกไป

มุ่งหน้ากลับ

ด้วยความเหนื่อยล้าสะสมจากการเดินทางและกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ผู้เขียนจำเป็นต้องพักผ่อนอย่างเต็มที่ จนหลับสนิทตลอดคืน กระทั่งรุ่งเช้าของวันใหม่ (วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2568) เวลา 07.30 น. ตาม

เวลาท้องถิ่นของประเทศพม่า (เมียนมา) ผู้เขียนจึงลุกขึ้นทำภารกิจส่วนตัว สรงน้ำและจัดเก็บที่นอนภายในอาคารที่พัก เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเดินทางกลับสู่ประเทศไทย

ประเด็นวิพากษ์

ในทหระณะของผู้เขียน ขอเสนอประเด็นวิพากษ์เชิงสังเคราะห์ท้ายบทความนี้ จำนวน 3 ประเด็น ดังนี้

1) วัฒนธรรมภายใต้กรอบรัฐชาติสมัยใหม่ กล่าวคือ วัฒนธรรมถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบอำนาจและการนิยามตัวตนของรัฐ ความเป็นไทใหญ่ในรัฐฉานจึงถูกกำกับด้วยโครงสร้างรัฐพม่า (เมียนมา) ในขณะที่ไทใหญ่ในประเทศไทยถูกจัดวางให้อยู่ในฐานะ “ชนกลุ่มน้อย” ภายใต้นโยบายชาติพันธุ์ของรัฐไทย ส่งผลให้วัฒนธรรมเดียวกันถูกตีความและให้คุณค่าต่างกัน

2) ความแตกต่างของอัตลักษณ์ไทใหญ่ในรัฐฉานและไทใหญ่ในประเทศไทย กล่าวคือ ความแตกต่างของอัตลักษณ์ไทใหญ่ในรัฐฉานและในประเทศไทยจึงมิใช่เพียงความต่างทางวัฒนธรรม หากแต่เป็นผลผลิตของกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ผ่านรัฐ (state-making) ที่กำหนดว่าใครเป็น “พลเมืองหลัก” และใครเป็น “กลุ่มชาติพันธุ์รอง” ทำให้อัตลักษณ์ถูกต่อรอง ปรับเปลี่ยน และแสดงออกแตกต่างกันตามพื้นที่

3) ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและชาติพันธุ์ในระดับโครงสร้างอำนาจทางสังคม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและชาติพันธุ์เป็นบทบาทของพระพุทธศาสนาในฐานะกลไกทางวัฒนธรรมที่ช่วยค้ำจุนอัตลักษณ์ ขณะเดียวกันก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบทางสังคมและความชอบธรรมแห่งอำนาจของรัฐ แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐ ชาติพันธุ์ และชุมชนถูกต่อรองอย่างต่อเนื่อง

สรุป

การเดินทางครั้งนี้เต็มไปด้วยประสบการณ์หลากหลาย แม้จะไม่ชำนาญเรื่องการเดินทางและมีภาระงานติดตัว แต่สามารถเรียนรู้และเก็บข้อมูลได้อย่างเต็มที่ การได้ย่ำถิ่นไทใหญ่และสัมผัสชายแดนพม่า แม้ระยะเวลาสั้น แต่สามารถถ่ายทอดความเป็นชาติพันธุ์และความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน บรรยากาศภายในวัดเต็มไปด้วยศรัทธาของพุทธศาสนิกชน รอบวัดมีตลาดชุมชนจำหน่ายสินค้าหลากหลาย ทั้งเครื่องเทศ ผัก ผลไม้ และของใช้ในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตามธรรมเนียมท้องถิ่น เช่น การถอดรองเท้าและยกมือไหว้พระ แสดงถึงความเคารพต่อจารีตประเพณีและศรัทธาของชุมชน ด้านอาหาร แม้อาจไม่ชำนาญอาหารรสจัด แต่มีการเตรียมเมนูที่เหมาะสม และได้สัมผัสอาหารพื้นบ้านที่เรียบง่ายแต่มีเสน่ห์ การกราบสักการะหลวงปู่ครูบาแสงหล้า แม้เพียงบริเวณภายนอกวิหาร ก็สามารถสัมผัสความสงบและศรัทธาของชุมชนได้อย่างชัดเจน ชาวไทใหญ่มีความใกล้ชิดกับสังคมไทย ทั้งภาษา วัฒนธรรม และประเพณี พิธีกรรมที่สืบทอดยาวนานสามารถปรับตัวตามบริบทสังคมและเศรษฐกิจ การฟื้นฟูวัฒนธรรมสะท้อนตัวตนของชาติพันธุ์ วิถีชีวิตมักตั้งชุมชนใกล้วัดและยึดพระพุทธศาสนาเป็นหลัก นอกจากนี้ การเดินทางยังชี้ให้เห็นความสำคัญของการปรับตัวและการเตรียมพร้อมเผชิญสถานการณ์ การจัดการความวิตกกังวลและการใช้กลไกป้องกันตนเองช่วย

ให้การเรียนรู้และชีวิตประจำวันราบรื่นในบริบทใหม่ การพักผ่อนอย่างเต็มที่หลังการเดินทางช่วยให้ มีความพร้อมสำหรับการกลับสู่ประเทศไทย

บรรณานุกรม

- ตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย. (2568). ข้อมูลหน่วยงาน. สืบค้นจาก <https://chiangrai.immigration.go.th/information-organization/>
- เที่ยวแล้ว เที่ยวอีก. (2568). ไหว้พระขอพรวัดพม่า “วัดพระเจ้าระแข่ง”. สืบค้นจาก <https://th.trip.com/moments/detail/tachileik-2020260-120472473/>
- ไทยโพสต์. (2561). ไปไหว้พระ สักการะเจดีย์ชเวดากองจำลอง ที่ท่าซี้เหล็ก เมียนมา. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/main/detail/23660>
- ธิดันดา จินาจันทร์. (ม.ป.ป.). กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ และประเพณีปอยส่างลอง. ศูนย์วิจัยวัฒนธรรมตัวเขียน คติชนวิทยาล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2553). สอนลูกให้มีวินัย: ฝึกเด็กและวัยรุ่นอย่างไรให้ยอมรับและไม่ต่อต้านคุณ (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ปี มีเดีย.
- พรณิดา ชันธพัทธ์. (2558). การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(41), 179–199.
- มนูญ ตนะวัฒนา. (2539). จิตวิทยาพัฒนาชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อีรพวงษ์การพิมพ์.
- วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม. (2551). เรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมพม่า. พิษณุโลก: โรงพิมพ์ตระกูล.
- UNITHAI TRAVEL CO. LTD. (2562). โปรเมียนมาร์...สาธุ อย่างกึ่ง-หงสา-อินทร์แขวน 3 วัน หงสา...พระธาตุมูเตาไวโ...พระธาตุอินทร์แขวน.